

**ДЕЯКІ БІОЕКОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ КСАНТОЦЕРАСА
ГОРОБИНОЛИСТОГО (*XANTHOCERAS SORBIFOLIA* BUNGE) В
ПІВДЕННОМУ РЕГІОНІ УКРАЇНИ**

**Дерев'янюк В.М., Загорулько А.О., Сушинська Н.І.¹, Дерев'янюк
Н.В.²**

¹*Херсонський державний університет*

²*Нікітський ботанічний сад – Національний науковий центр*

До роду *Xanthoceras Bunge* родини Sapindaceae Juss. входять два види, з яких в Україні інтродукований лише *X.sorbifolia*. В природному стані він поширений в Північному Китаї, Північній Кореї та Східній Монголії. Там він росте деревом або кущем висотою до 8 м з пірамідальною кроною. Незважаючи на те, що в умовах Півдня України він вважається високодекоративним і достатньо зимостійким та посухостійким видом, що порівняно легко розмножується, в культурі він зустрічається досить рідко. Під час вибіркових експедиційних обслідувань його рослини були виявлені на території Херсонської області в невеликих кількостях лише в п'яти місцях. Так, в дендрарії Аграрного університету їх було 3 шт. Їх вік орієнтовно 20-30 років. Висота 2,0-2,5 м. В двох з них крона типова пірамідальна, стиснута, з безсистемним гілкуванням та окремими засихаючими гілками, в третьої-майже округла і без них. Не виключається, що вони за походженням є поростю раніше висаджених рослин. Незважаючи на несприятливі умови – затінення іншими рослинами, ущільнений ґрунт та відсутність поливу, їх стан в цілком задовільний. Вони квітують і плодоносять.

На території дендрарію Інституту зрошувального землеробства (м. Херсон) їх було 4 шт., їх вік близько 25-30 років. Як і в попередньому випадку, не виключається, що вони є поростю раніше висаджених рослин. Їх висота 2,0-2,7 м. Форма крон у трьох пірамідальна, стиснута з безсистемним гілкуванням та засихаючими гілками, і в одній дещо більш округла і майже без них. Незважаючи на досить жорсткі умови зростання, їх стан цілком задовільний: вони добре квітують і плодоносять. Є поодинокі слабка порость.

В дендрарії ДП «ДГ «Новокаховське» на час обслідування була одна рослина, очевидно, насінневого походження, її вік був 40 років, висота 2,7 м. Біля неї було ще три порослевого походження віком 6-10 років та висотою 0,7-1,2 м. У всіх них крони були пірамідальні, щільні. Умови зростання тут були кращими, ніж в попередніх, а стан їх був цілком задовільний: вони щорічно добре цвіли. Незважаючи на їх генетичну однорідність, а значить і самозапилення, вони також добре плодоносили. Для насінневого потомства цих рослин характерний досить різний тип крон, що, очевидно, є результатом самозапилення. На колишній садибі поміщика Агаркова (Бериславський р-н, Херсонської обл.), розміщеній на південно-східному схилі Дніпра, в надзвичайно жорстких умовах зростання (сухість ґрунту та високі температури) його рослини дещо змінили свою життєву форму. Вони

порослевого походження, їх висота не перевищує 0,5м, але розміщені вони досить густо: на 1м² їх 0,5-1шт. Проте вони цвітуть і навіть періодично плодоносять. На колишній Присиваській лісомеліоративній станції *X.sorbifolia* зростає в дослідній лісосмузі. Висота рослин 1,8-2,2м, їх крони в різній мірі пірамідальні і, відповідно, з різною кількістю засихаючі гілок. Найбільш цікавими за типом крон є рослини, що зростають в Агробіостанції-ботанічному саду Херсонського державного університету, вік яких близько 12 років. В однієї з них крона кулясто-пірамідальна, в другої-округла, в третьої-плоска, навіть дещо плакуча. В них усіх відсутні засихаючі гілки, характерні для більшості вищеописаних форм, що надає їм високої декоративності. Виходячи зі спостережень, а також з літературних даних, можна припустити про значну поліморфність *X.sorbifolia* по формі крони, з якою тісно пов'язана його декоративність. Очевидно та, що є домінуючою на півдні – з пірамідальною, стиснутою кроною з безсистемним галуженням та засихаючими гілками і, відповідно, мало декоративна, стримує широке використання цього в цілому високодекоративного і стійкого до несприятливих умов оточуючого середовища виду в зеленому будівництві. Тому необхідна робота по відборі форм, які б не мали вказаної негативної ознаки, тобто мали форму крони не традиційну (за літературними описами), а більш округлу з галуженням, характерним для більшості деревних листопадних видів.